

Krásná výstava v České národní bance v Praze

Říká se, že nejlepší věci na světě jsou zadarmo. Myslí se tím například krásný východ nebo západ slunce, záplava jarních květů, nebo třeba teplý letní déšť. Platí to ale i v materiálnějších oblastech, například o skvělé akci České národní banky, která v přízemí a suterénu své budovy na pražských Příkopech připravila doslova velkolepou výstavu o dějinách peněžnictví u nás, od nejstarších dob do současnosti. Při prohlídce její „modernější“ části zjistíme, kolik toho naše platidla, bankovky a mince, mají společného s poštovními známkami. Vstup na výstavu je zdarma (ale rozhodně by stálo za to si ji prohlédnout i za peníze).

FRANTIŠEK BENEŠ

K budově České národní banky mám nostalgický vztah. V roce 1989, ještě před listopadovou revolucí, jsme v její pasáži (tehdy to byla Státní banka československá) otevřeli první opravdovou prodejnu spořicího družstva Profil. Netrvalo dlouho a provozovali jsme jich po Praze i sedm, ale to víte, na tu první si člověk vzpomíná nejvíc.

Byla malinká, nebylo v ní místo na dostatečně velký trezor, a tak jsme dražší známky měli uložené v mohutné trezorové místnosti banky, která se nacházela v podzemí stejného domu, doslova jen pár kroků od prodejny. Byla to doba velkých nákupů a prodejů, kdy po desítky let odložená poptávka konečně mohla dojít k uspokojení, což vyhnalo ceny mnoha známek do dnes už stěží představitelné výše. Konkurence byla ještě v plenkách, nebo dokonce dosud ani neexistovala, takže jsme drahé položky do trezoru a z trezoru nosili i několikrát denně. Byl to zvláštní pocit, procházet těmi obrovskými trezorovými vraty, pak otevřít jednu ze stovek a možná i tisíců zdejších bezpečnostních schránek - člověk si při tom připadal skoro jako ve filmu.

Když se pak Profil přestěhoval napřed do nedaleké Provaznické, a v roce 1993 do nově zřízeného Domu filatelie v Klimentské 6, bezpečnostní schránky v bance Na příkopě jsme opustili. Stejně bychom to museli udělat, protože nový majitel budovy, právě založená Česká národní banka, užívání trezoru pro firmy i soukromníky ukončil. V objektu proběhla rozsáhlá rekonstrukce a nyní už nevyužívaný historický trezorový sál byl přeměněn na výstavní síň.

A právě v ní a v bývalé přepážkové hale v přízemí, je nyní umístěna dlouhodobá výstava, na kterou vás chce upozornit tento článek. A protože jednou vidět je lepší než 100x slyšet (nebo číst), pokusím se vás po ní provést pomocí fotografií, které jsem na ní pořídil. Jde samozřejmě jen o letmé nahlédnutí, protože exponátů a doprovodných textů je tu mnohem, mnohem víc. Jestli se tedy na výstavu vypravíte, vyhraďte si na ni alespoň dvě hodiny, pokud ji nechcete jen prolétnout.

Web kudyznudy o výstavě píše: „Návštěvnícké centrum ČNB představuje svět peněz a ekonomiky pro celou rodinu. Expozice a programy České národní banky vás provedou historií a současností naší měny.

Česká národní banka je srdcem naší ekonomiky. Plní řadu funkcí, které nám napomáhají v naší cestě životem. Návštěvnícké centrum ČNB proto ve svých expozicích a vzdělávacích programech nabízí možnost seznámit se s českou měnou a vším, co je za ní a co

ji předcházelo. Součástí centra jsou také Odborná knihovna ČNB a Archiv ČNB, které zpřístupňují široké veřejnosti své rozsáhlé fondy ke studiu.

Vydejte se s námi poznat vše, co se skrývá za naší měnou. Poznejte, proč je pro každého z nás důležitá cenová stabilita a proč by byl život bez zdravého finančního systému obtížný. Součástí expozice, která se nalézá v působivých prostorách někdejší velké dvorany Živnostenské banky, jsou unikátní edukativní interaktivní prvky, které umožňují návštěvníkům vydat se za měnou a pochopit, proč je pro nás důležitá.

Historický trezor, který vznikl pro Živnostenskou banku ve 30. letech minulého století, dnes ukrývá nejvzácnější exponáty České národní banky, které se vztahují k naší měnové historii. Nechte se provést příběhem peněz na našem území od jejich počátků až do současnosti a poznejte, které historické události formovaly české ekonomické myšlení a dodnes ovlivňují náš přístup k penězům.“

Čelo historické budovy Živnostenské banky v Praze Na příkopě, postavené v letech 1935 až 1942. V roce 1950 zde bylo zřízeno ústředí Státní banky Československé a v roce 1993 ústředí České národní banky. Hlavním vchodem zachyceným na fotografii vstoupíte přímo do expozice.

Objekt ČNB je tvořen několika budovami, ta největší zaujímá plochu bezmála hektar! Na obrázku je model vystavený v expozici.

Na dávného stavitele a vlastníka objektu, Živnostenskou banku, upomínají kovové monogramy ŽB na mřížích oken v přízemí.

Neexistuje mnoho věcí, které by přitahovaly takovou pozornost jako peníze. Zajímají nás, když jich máme dostatek, ale i nedostatek. Ti, kdo je mají, řeší, co s nimi udělat, aby jich měli dost i v budoucnosti. Ti, kdo je nemají, se naopak zajímají, jak je získat. Návštěvnícké centrum ČNB vám ve svých expozicích přiblíží, jak vypadaly peníze v minulosti, jak vypadají dnes a co všechno stojí za každou bankovkou či mincí a jejich hodnotou. Ponořte se do světa centrální banky a pojďte s námi za měnou...

Výstavu provázejí stručné a výstižné texty.

Děti i dospělí návštěvníci si mohou zkusit sestavit tisícikorunovou bankovku jako velké puzzle.

V úvodní části expozice je vystavena tisková deska (válec) pro tisk bankovky 1000 Kč se symbolickým naznačením nejen tiskového archu, ale i záplavy tisícikorun. Autorem návrhu této emise byl grafik Oldřich Kulháněk, autor mnoha našich známek a po léta předseda Komise pro jejich výtvarnou podobu.

LABORATOŘ PENĚZ

MONEY LAB

Ve zdejší laboratoři si můžete prověřit všechny ochranné prvky na svých bankovkách (jak se jeví pod mikroskopem, v UV záření různých délek, sklopný efekt apod.). Já jsem si takto prohlédl pětisetkorunu. Pod lupou pak můžete srovnat vystavené pravé bankovky a jejich padělky.

Zničené bankovky - drť

Bankovky se ničí skartací na malé kousky a lisováním do briket. Jejich konečná likvidace probíhá ve spalovně.

Zničené mince - kovové části

Mince se ničí rozstříháním na dva až tři díly a likvidují se jako kovový odpad v hutích.

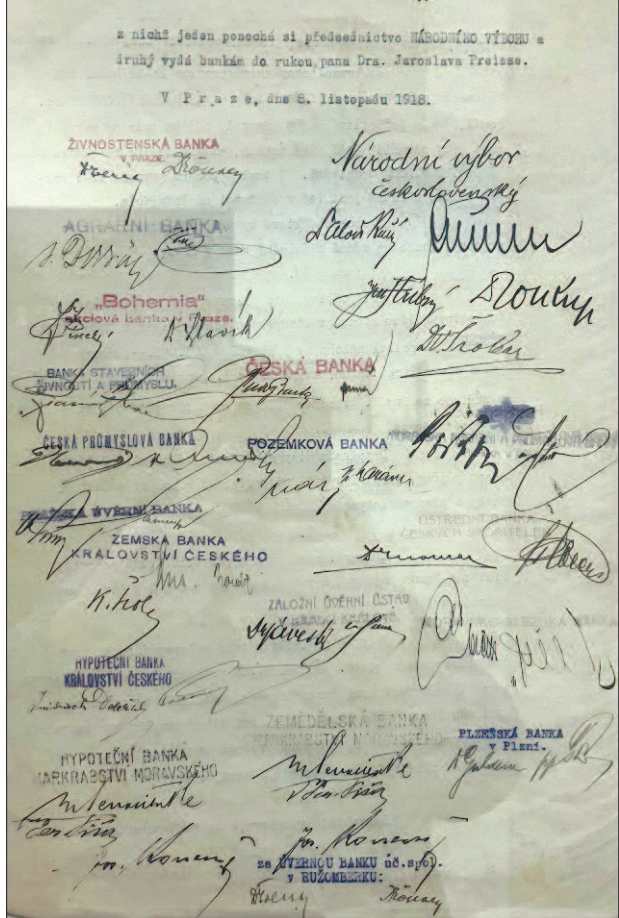
Ukázka ničení bankovek a mincí. Rozdrcené bankovky ČNB občas prodává v balíčcích sběratelům kuriozit.

Součástí expozice jsou i busty dvou významných osobností našeho finančního světa, ministrů Rašína a Engliše.

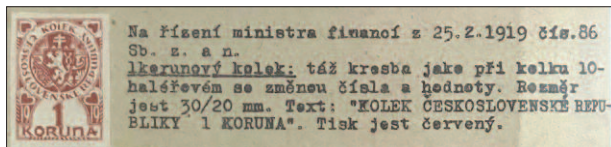

První čs. ministr financí Alois Rašín stál za měnovou odlohou od měny bývalého Rakousko-Uherska. Ta byla provedena na přelomu února a března 1919 okolováním bankovek nacházejících se na československém území. Přípravu tohoto opatření drželo ministerstvo financí v tajnosti a Alois Rašín osobně vyjednával o tisku kolků, mimo jiné i s pražskou tiskárnou Haase. Kolky byly brzy i padělaný s cílem uplatnit bankovky dovezené ze zahraničí.

Potřebu peněz na svůj provoz se nově vyhlášený Československý stát rozhodl neřešit tiskem nových peněz (na rozdíl od Rakouska a Maďarska), ale zvolil formu půjčky. Dne 6. listopadu 1918 proto uzavřel Národní výbor se skupinou 18 tuzemských bank smlouvu o půjčce Národní svobody, díky níž získal půl miliardy korun (pro hrubou orientaci - přepočteno porovnáním poštovního tehdy a dnes - šlo o ekvivalent bezmála 70 miliard korun dnešních). Půjčka byla sjednána na čtyři roky a za 4% úrok.

Je pozoruhodné, že na smlouvu na tak obří sumu a s tolika účastníky tehdy stačily pouhé dvě strany formátu A4, přičemž druhou zabíraly podpisy (na obrázku). Jedním ze signatářů za Národní výbor byl Jiří Stříbrný, první čs. ministr pošt a telegrafů, za jehož mandátu vyšly první čs. poštovní známky. Bez zajímavosti rovněž není, že jednání trvalo pouhý jeden den - zákon č. 27 o výpůjčce byl totiž přijat 5. listopadu 1918 a smlouva o jejím poskytnutí byla podepsána už o den později. Tomu se dnes už ani nechce věřit...

Krátká doba na přípravu a tisk kolků a zřejmě i výroba ve více nákladech a v několika tiskárnách vedly k tomu, že úřady vydaly popis jejich podoby a nejdůležitějších znaků pravosti. I tak ale nezabránilo rozšíření mnoha padělků ke škodě státu. Podobně jako u padělků známek ke škodě pošty z té doby, i padělky kolků dosahují nyní vysokých cen.

Impozantní ocelové dveře do trezoru - sálu s několika tisíci různě velkých bankovních schránek. Ty dnes už neslouží původnímu účelu a trezor byl přeměněn na výstavní sál.

Každá bankovní schránka obsahuje vysunovací kovovou schránku, nesoucí původní iniciály Živnostenské banky.

Původní návrhy A. Muchy na státovky 10, 50 a 100 Kč. Pro nás jsou zajímavé tím, že Mucha navrhl i první čs. známky.

Původní návrh M. Švabinského na bankovku 1000 Kč z roku 1934. Jde o kresbu tužkou na kartonu. Bankovka byla ve své době hodnocena jako jedna z nejkrásnějších na světě a získala řadu uznání, například na Mezinárodní výstavě umění a techniky v Paříži v roce 1937. I Švabinský patřil k předním tvůrcům čs. známek.

V P r a z e , d n e 23. ú n o r a 1934.

P a n e p r o f e s o r e D r . E n g l i š ť i :

Jmenuji Vás guvernérem Národní banky Československé na dobu pěti let.

Malypetr

T. S. Masaryk

Vykonal podle §u.83.zákona ze dne 14.dubna 1920,
číslo 347 Sb.z. a n., slib do rukou presidenta republiky.

V P r a z e , d n e 23. ú n o r a 1934.

Malypetr

Panu
JUDr. Karlu Englišovi,
řádnému profesorovi Masarykovy
univerzity v Brně.

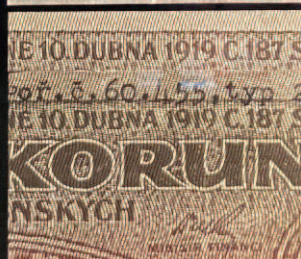
Masarykovo meziválečné Československo se vyznačovalo neobyčejnou střídmostí nejen v počtu státních zaměstnanců, ale i v podobě úředních dokumentů. Příklad jsme si ukázali na smlouvě o půjčce, jmenování K. Engliše guvernérem Národní banky pak obsahovalo pouhou jednu větu. Vedle TGM jej kontrasignoval premiér Malypetr. Národní banka byla zřízena v roce 1926, a to jako akciová společnost, přičemž její základní kapitál činil 12 milionů zlatých dolarů USA. Akcie měly nominální hodnotu 100 USD. Třetina patřila ze zákona státu a byla na ni vydána hromadná akcie na 4 miliony zlatých dolarů (obrázky dole).

100 Kč, vzor 1931; od 14. 2. 1933 do 2. 4. 1942 zadrženo 1110 kusů padělků, ručně kreslený padělek typ X/f; 8 kus, padělatel nepochybný, od 8. 2. 1935 do 17. 7. 1937 zadrženo 9 kusů, udávány převážně v řeznictvích

100 Kč, vzor 1931; detail horní části lícní strany 1. kusu, na exempláři, který padělatel zřejmě vyrobil jako poslední (ale shodou okolností byl zadržen jako první), je text bankovky nahrazen ironickým textem

500 Kč, vzor 1919; od 5. 2. 1921 do 2. 11. 1945 zadrženo 60 460 kusů padělků, padělek typu 2, padělatel prof. Dr. Gyula Mészáros a spol., od 6. 6. 1921 do 2. 11. 1945 zadrženo 60 410 kusů

500 Kč, vzor 1919; detail horního okraje lícní strany, na padělků chybí háček nad zkratkou C. (číslo)

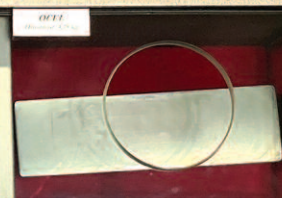

I za první republiky byly bankovky hojně padělaný.

Atraktivní součástí výstavy je zlatá mince nominální hodnoty 100 milionů Kč. I když jde o oficiální platidlo, do peněženky by se nám určitě nevešla - v průměru má totiž přes půl metru, na tloušťku bezmála 5 cm a váží více než 130 kilogramů! Její aktuální skutečná hodnota je v důsledku ceny zlata dokonce více než dvojnásobná oproti hodnotě nominální. Mince byla zhotovena v jediném exempláři v České mincovně v Jablonci nad Nisou ve spolupráci s dalšími dodavateli. Je tak těžká, že když byla původně vystavena mírně nakloněná, nepatrně se prohnula - inu, zlato nepatří k nejtvrdějším kovům. A i když je nyní vystavena svisle, její váha způsobila nepatrné zmáčknutí vroubkování na její „dolní“ straně.

Návštěvníci výstavy si mohou zkusit potěžkat stejně velké kusy dřeva, oceli, olova a zlata (na obrázku bráno odprava). Uloženy jsou v nenápadné nízké skřínce v poslední části expozice. Materiály jsou kryty silným plexisklem s kruhovým otvorem. Tím lze prostrčit ruku a přesvědčit se, že blok dřeva váží půl kilogramu, stejně velký kus oceli necelých 5 kg, olova 6,5 kg, a stejně velká cihla z ryzího zlata 12,6 kg. Už jen ta možnost, legendární zlatou cihlu držet v ruce, leckterému zájemci stojí za návštěvu výstavy (jestlipak některý český koumák přijde na způsob, jak ji tím otvorem protáhnout...).

Z HISTORIE PADĚLÁNÍ PENĚZ

Od počátku své existence jsou peníze předmětem útoku padělatelů. Padělány byly nejen peníze, ale i předměty, které sloužily v různých kulturách jako prostředek směny (barevné varianty mušlíků a kožšin, kakaové boby apod.).

Ne vždy je však cílem padělatelů zisk z rozšiřování padělků platných bankovek a mincí vydávaných na určitém území srovnatelnou autoritou. Velmi známé jsou i případy padělání peněz s politickou motivací. V Napoleonově době byly padělány papírové peníze Rakouska a Ruska, v době války za nezávislosti padělali Angličané nové bankovky americké Continental Currency. Z moderní historie jsou velmi známé případy padělání francouzských tisícfranků a československých pětisetkorun maďarskými padělateli nebo padělání bankovek Bank of England v koncentračním táboře v Sachsenhausenu. Známé jsou též případy padělání vzácných historických mincí, které jsou pak ke škodě sběratelů prodávány. Svým charakterem z hlediska trestního práva se však už nejedná o padělání peněz, nýbrž o podvod, stejně jako u padělání jiných vzácných starožitností a uměleckých děl.

Za určitou kuriozitu je možno označit výrobu smyšlených, nikdy neexistujících mincí, které jsou rovněž určeny především pro sběratele. K nim bychom mohli přičíst i smyšlené „pegnaze“ velkomoravského knížete Rastislava, pocházející z dílky českého historika Hanky, známého ze sporu o pravost rukopisů. I když proti padělatelům byly uplatňovány již v antice a ve středověku nejprůtější tresty včetně velmi krutých způsobů trestu smrti, padělatelé se v každé historické epoše objevují znovu a znovu.

Není ale všechno zlato, co se třeptý - i na našem území archeologové objevili dobové padětky historických zlatých mincí.

Peníze, které zrovna nepotřebujeme, je dobré uložit. Lidé si je však místo uložení na správné místo často ukrývají doma. Věří přitom, že jejich skrýše jsou naprosto neodhalitelné. Zkuste si sami, jak je pro zloděje jednoduché takové skrýše najít. Peníze prostě patří do banky!

Výstava je zajímavá i pro širokou veřejnost. Přístupně a srozumitelně návštěvníkům přibližuje nejen vznik peněz a vývoj peněžnictví obecně, i na našem území, ale také třeba činnost současné centrální banky. Vedle toho názorně ukazuje rizika, která mohou lidem v souvislosti s penězi a bankovním stykem hrozit. Dělá to zjevně dobře, mezi jejími návštěvníky je mnoho mladých lidí a dokonce i celých školních tříd. Školy výstavu tedy považují za hodnotný edukativní program.

NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM ČNB

SVĚT PENĚZ A EKONOMIKY HRAVĚ A ZÁBAVNĚ

EXPOZICE ZA MĚNOU

Vydejte se s námi poznat vše, co se skrývá za naší měnou. V nové expozici zjistíte, proč je pro každého z nás důležitá cenová stabilita a proč by byl život bez zdravého finančního systému obtížný. Uvidíte také, že naše centrální banka působí nejen doma, ale je aktivní i ve světě. Všechny její činnosti se vám seznámíte představi v jednotlivých tematických celcích, které jsou doplněny unikátními edukativními interaktivními prvky.

EXPOZICE LIDÉ A PENÍZE

Historický trezor, který vznikl pro Žitovstenskou banku ve 30. letech minulého století, dnes ukrývá nejvýznamnější expozáty České národní banky, které se vztahují k naší měnové historii.

Nechte se provést příběhem peněz a centrálního bankovníctví na našem území od jejich počátků až do současnosti a poznejte, které historické události formovaly české ekonomické myšlení a dodnes ovlivňují náš přístup k penězům.

**Těšit se můžete také
na krátkodobé výstavy,
doprovodné programy
či venkovní únikovou
edukativní hru.**

PŘIJĎTE NÁS NAVŠTÍVIT

NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM ČNB

Na Příkopě 28,

115 03 Praha 1

E-mail: infoNC@cnb.cz

Tel.: +420 224 412 626

OTEVÍRACÍ DOBA:

Neděle a pondělí	zavřeno
Úterý	9.00–17.00
Středa	9.00–17.00
Čtvrtek	9.00–17.00
Pátek	9.00–17.00
Sobota	10.00–18.00

VSTUP ZDANĚ

www.nc.cnb.cz

ZDARMA
60 MINUT I 2 KM

VENKOVNÍ ÚNIKOVÁ HRA

Investigativní novinář narazil při svém pátrání na tajnou korespondenci finančního gangu. Pomozte mu rozluštit nalezenné šifry a odhalit podvodníky včas!

Návštěvou našich expozic nic nekončí

Otestujte si své znalosti také v únikové hře. Hrát můžete samostatně nebo ve skupině s rodinou i přáteli.

JAK ÚNIKOVKU SPUSTIT?

- Stáhněte si do mobilu **aplikaci Get Out Fun** (App Store, Google Play).
- Zaregistrujte se pomocí e-mailu a hesla.
- Klikněte na zelené tlačítko „Připojit do hry“.
- Vložte kód **JDQPTJ**.
- Stáhněte si hru (max. 15 MB).
- Vydejte se na cestu, držíme vám palce!

ODBORNÁ KNIHOVNA ČNB

**Studujte ekonomii
v naší odborné knihovně**

Můžeme vám nabídnout:

- přes 89 000 svazků publikací
- 700 titulů periodik
- prezenční i absenční výpůjční služby

Knihovní fond odborné knihovny České národní banky představuje unikátní soubor tuzemské a zahraniční literatury. Zahrnuje společenské (ekonomie, bankovníctví a právo), některé přírodní (matematika) a technické vědy (informatika).

Fond, jehož počátky sahají již do doby tzv. první republiky, obsahuje řadu publikací a časopisů, které knihovna poskytuje veřejnosti ke studiu či výpůjčkám jako jediná v České republice. V její nabídce nechybí ani přístup do specializovaných elektronických databází.

ARCHIV ČNB

**Poznejte
hospodářské dějiny
v Archivu ČNB**

Můžeme vám nabídnout:

- 7 355 běžných metrů archivních dokumentů
- 96 archivních souborů
- prezenční studium archivních dokumentů starších 30 let

Archivní fondy spravované Archivem České národní banky jsou v kontextu České republiky jedním z nejvýznamnějších pramenů historie hospodářských dějin českých zemí a střední Evropy posledních dvou století.

Zpřístupňované archiválie nabízejí badatelům možnost nahlédnout nejen do historie podnikatelské činnosti a strategie finančních institucí, ale i do fungování širokého spektra jimi úvěrovaných českých a československých průmyslových a obchodních firem nebo veřejných institucí.

Na výstavě lze zdarma získat prospekty popisující služby poskytované Návštěvníkým centrem ČNB, a brožury pomáhající rodičům a školám při výchově dětí a mládeže k odpovědnému nakládání s penězi a finanční gramotnosti. Brožura vlevo dole na 24 stranách přináší 16 hádanek souvisejících s výstavou a penězi obecně, a v závěru pak jejich vyluštění. Brožura vpravo dole na 28 stranách obsahuje finanční deník pro děti, vysvětlení, jak funguje rodinný rozpočet, jak účinně spořit, jak vést finanční záznamy. V dnešní době to je pro řadu rodičů velmi užitečná pomůcka!

**SVĚT PENĚŽ
A EKONOMIKY
PLNÝ PŘEKVAPENÍ**

M Z D A
L O T
D A Ň
T T
F O

ČNB
NÁVŠTĚVNÍKÉ
CENTRUM

**DENÍČEK
BANKÉŘE**

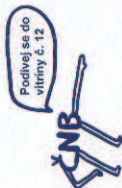
ČNB
NÁVŠTĚVNÍKÉ
CENTRUM

**SVĚT PENĚŽ
A EKONOMIKY
POD DOHLEDEM**

**OBJEVTE SVĚT
PENĚŽ A EKONOMIKY**
v Návštěvnickém centru ČNB

**Najděte obrázek a dokreslete
chybějící část!**

**OBJEVTE SVĚT
PENĚŽ A EKONOMIKY**
v Návštěvnickém centru ČNB

Vyluštěte křížovku a odhalte tajemku!

Otázky:

1. Nejběžnější forma prvních peněz
2. Drahý kov s chemickou značkou Au (latinsky Aurum)
3. Výroba falešných peněz
4. Příjmení autora současných bankovek
5. Název měny používané v eurozóně
6. Název ostrova, kde byly využívány „kamenné peníze“

Nápověda:

1. vitrína č. 2
2. vitrína č. 15
3. vitrína č. 39
4. vitrína č. 56
5. vitrína č. 65
6. vitrína č. 1

Na výstavě myslí i na nejmenší návštěvníky, kteří její prohlídku mohou pojmout jako zajímavou bojovku nebo poznávací soutěž.

Zapojit se můžete i vy, pokud zkusíte odpovědět na několik otázek:

1. Jaká je hmotnost jedné Trojské unce?
a) cca 55 kg; b) cca 31 g; c) cca 1 t
2. Jak se jmenuje současný guvernér ČNB?
3. Kdy zahájila činnost první centrální banka v ČSR?
a) 1918; b) 1810; c) 1926
4. Na jaké současné minci je vyobrazen gombík?
a) 2 Kč; b) 5 Kč; c) 20 Kč
5. Vyjmenujte historické osobnosti, jejichž portréty jsou vyobrazeny na našich současných platných bankovkách.
6. Jaký je rozdíl mezi mincí a medailí?
7. Jaká je peněžní hodnota všech našich platných oběžných mincí a bankovek, pokud každou z nich počítáme jen jednou?

Tenhle test je zdarma k dispozici hned u vchodu do expozice, a když se na něj doma trochu připravíte, tak potom při návštěvě výstavy svým dětem nebo vnoučatům snadno zkontrolujete správnost jejich odpovědí.

Návštěvnické centrum České národní banky připravilo pro zájemce krásnou výstavu, na níž si my filatelisté najdeme mnohá spojení s naším oborem (například společní tvůrci, náměty, grafika či tiskárny). K návštěvníkům bez rozdílu věku je navíc velmi vstřícné. Bylo by hezké se tímto přístupem inspirovat například při velkých filatelistických výstavách! ■